

Оцінка стану соціального захисту вразливих верств населення в Подільському регіоні

Перехід до соціально зорієнтованої ринкової економіки потребує не лише зміни економічної політики управління на всіх рівнях, а й зміни системи соціального захисту населення, покращення якості людських ресурсів, вироблення мотивації щодо нової господарської мотивації.

Соціальне забезпечення має займати основне місце в житті суспільства в сучасних економічних умовах як один із провідних чинників підтримки матеріального і культурного рівня громадян України.

Теперішній державний бюджет країни обтяжений значними витратами на соціальну підтримку і захист малозабезпечених верств населення, податкова система та фінансова системи перебувають у стані оновлення, а господарський комплекс держави розбалансований. Тому, зважаючи на методи, форми функціонування нинішньої системи соціального забезпечення, необхідність його докорінної реформи стає очевидною та безумовною.

В умовах поглиблення економічного та політичного дисбалансу в країні посилюється і соціальна напруга в суспільстві, особливо серед працездатного населення. Особливої актуальності набуває необхідність формування цілісної, ефективної системи соціального захисту населення, які сприяли б вирішенню назрілих соціальних проблем.

Мову доцільно вести не про “захист”, а про соціальний “наступ”, тобто доцільно звернути увагу на ті пріоритети, які змінювали систему, щоб вона була рушійною, а не споживацькою.

Діючий механізм приватизації привів в областях Поділля, у багатьох випадках, до зменшення або ліквідації соціальних гарантій. При цьому, все це відбувається на тлі катастрофічно низької середньої заробітної плати, розмір

якої, наприклад, в Тернопільській області, є найнижчим в Україні (135 грн. - 2000 р.; 388 грн. – 2004р.)

В регіоні поступово створюються умови для першочергового кредитування дрібного підприємства, формування економічної атмосфери, сприятливої для підприємницької активності, також розвитку самозайнятості. Започатковані в областях Поділля, при участі обласних держадміністрацій, комплексні економічні рішення щодо побудови підприємств, їх закриття чи консервації, проводяться пошуки різних варіантів рішень щодо співпадання суспільних і особистих інтересів людей. Правильні рішення спрямовують ініціативу і активність працівників у відповідне русло, сприяють зміцненню колективу і розвитку особистості.

В Подільських регіонах, крім здійснення загальнодержавних заходів щодо соціального захисту, поступово залучаються кошти підприємств і населення, створюються спеціалізовані фонди для лікування особливо небезпечних захворювань. Місцеві органи самоврядування сприяють організації попереджувальних заходів щодо соціальної підтримки найменш захищених верств населення, поліпшення системи оплати праці, медичного обслуговування безробітних, нещасних випадків на виробництві. В їх реалізації приймають участь роботодавці та громадяни.

Відбувається в областях і поступове поліпшення та розширення соціальної інформації. Хоча, в цьому перешкоджає реакція суспільства на зміни суспільного середовища під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, деформування трудового та освітнього інтересу людей і молоді, посилення невпевненості та відчаю окремих груп населення; іноді підвищення ступеня економічної незахищеності, зростання соціальної напруги на фоні кримінального стану та інших негативних явищ сьогодення.

Соціальна інформація, що проводиться в регіонах Поділля, включає статистичні дані, соціологічні дослідження, демографічні процеси, статевовікову структуру населення, ринок праці, зайнятість населення, умови праці, рівень безробіття, професійну підготовку, доходи і добробут населення,

охорону здоров'я, освіту, культуру. В цілому вона сприяє кращому проведенню соціальної політики в регіонах і соціальному захисту як її елементу.

В Подільському регіоні відмічається різноманітність видів соціального захисту в питаннях обслуговування будинків-інтернатів, шкіл-інтернатів для інвалідів, безплатної медичної допомоги, утримання в лікарнях, виховання дітей в яслах, садках, санітарно-лікувальних школах, а також щодо питань реалізації проїзних, житлових, податкових і побутових пільг. Тут не обходиться без допомоги місцевих органів управління, підприємств, організацій, спонсорів, хоча допомога недержавних організацій позбавлена динамізму.

В подільських областях доцільно посилити захист працівників через зміну форми власності, кооперативне господарювання, оренді підприємства, паювання землі селянами тощо.

Одночасно має відбуватися диференційований підхід до різних соціально демографічних верств і груп населення при виборі цілей, форм, методів і джерел фінансування, механізмів соціального захисту зважаючи на ступінь економічної залежності людини, рівня її працездатності та способів і величини одержання доходів.

Для економічно активних груп населення, досить повільно створюються держадміністраціями макроекономічні передумови для їх матеріального самозабезпечення. При тому, зберігаються найважливіші соціальні права, такі як: умови праці, соціально-побутові умови, рівень життя. Цими питаннями займаються управління праці та зайнятості населення при облдержадміністраціях, при взаємодії з іншими структурами органів виконавчої влади та профспілками. Розробляються програми зайнятості і створення додаткових робочих місць, готуються пропозиції до проектів програм соціально-економічного розвитку областей Поділля.

Соціальні гарантії, які передбачені на державному (вищому) рівні, на нижчих рівнях мають доповнюватися і розвиватися. Окремі трудові колективи (ВАТ „Ватра-Шредер” м. Тернопіль, Вінницька кондитерська фабрика, Кам'янець-Подільський цементний завод, та ряд інших) в межах заробляння

коштів встановлюють додаткові пільги та переваги для своїх працівників та їхніх сімей з питань забезпечення житлом, поліпшенням умов праці, пенсійного і соціального обслуговування.

Щораз більшого значення набирають в містах і містечках Поділля недержавні добродійні фонди, цільові програми „Турбота”, „Здоров’я літніх людей”, програми самозабезпечення і самофінансування інтернатних установ системи соціального захисту населення, які в різноманітних формах адресно допомагають нужденним прошаркам населення, надаючи грошову підтримку, допомогу в лікуванні, організують безкоштовне харчування, здійснюють догляд за старшими людьми. Працівники соціальної служби на місцях краще орієнтуються і вирішують, якого саме виду допомоги потребує конкретний заявник. (Це може бути грошова допомога, а також натуральна допомога речами повсякденного вжитку, тощо).

У Вінниці, Тернополі, Хмельницькому та інших містах створені служби милосердя, де малозабезпечені люди можуть одержати допомогу в різних життєвих ситуаціях, там їх безплатно обслуговують, надають побутові послуги. При деяких центральних лікарнях спеціальні відділення, де щодня перебувають по 15-20 осіб старшого віку. Серед них є бомжі, які потребують елементарної соціальної допомоги.

В областях Подільського регіону у 2004 р. нараховувалось 238,6 тис. інвалідів, з них дітей-інвалідів – 13105 осіб [1]. Значно більша увага приділяється тим, хто живе на території міста, але вже не спроможний самостійно доглядати себе. Їм надають разову і постійну допомогу, в тому числі й грошима, а також субсидії за житло і комунальні послуги. Інваліди, як правило, одержують протезноортопедичну допомогу.

Через кризові явища в економіці регіону рівень зайнятості інвалідів невисокий (12,5% у 1999р, у 2003 - 13,7%). Це зменшує можливість інвалідам одержати додаткові джерела існування. В теперішній час, в основному підприємства, всіх форм власності притримуються певних нормативів щодо створення робочих місць для інвалідів. У системі працевлаштування інвалідів

практикують адресні надомні види праці. Через відсутність нормального фінансування оздоровлення інвалідів і дітей-інвалідів відбувається адресно і вибірково. Оздоровлюється лише третя частина тих, хто цього потребує. Це також відноситься і до чорнобильців.

Соціальними службами широко надається різна адресна допомога старшим людям, самотнім пенсіонерам, інвалідам в селах Поділля, де життя кожної людини є на виду в односельчан. Це одна з найширших і найдійовіших адресних допомог в регіонах Поділля.

Можна відзначити що, особливо у Тернопільській області, адресна допомога нужденним прошаркам суспільства надається від західної діаспори, що найбільше стосується чорнобильців, інвалідів, колишніх політв'язнів та репресованих.

В соціальному захисті потрібно створювати мотивацію до праці, організувати підприємства з різними видами діяльності. За спонсорські та державні кошти слід шукати безліч варіантів, мислити по-новому, взявши курс на повне або майже повне самозабезпечення мешканців територіальних центрів, будинків - інтернатів продуктами харчування. У розпорядженні цих закладів є земля, підсобні господарства. Там залюбки працюють і самі підопічні. Бюджетні кошти, виділені для утримання цих закладів соціальної сфери можна використати на білизну, ліки для осіб похилого віку чи дітей-інвалідів.

У кожному адміністративному районі слід створити консультативно - інформативні центри при обласних управліннях соціального захисту, де людина може одержати вичерпну інформацію.

Доцільно запровадити, щоб "альтернативники" Збройних сил України проходили службу у соціальному захисті, обслуговували важких хворих, інвалідів. Соціальний захист на цьому зекономить кошти, а підопічні матимуть більше уваги і опіки.

Слід чітко визначитися із соціальними пріоритетами: захищати потрібно соціально незахищені верстви населення регіону, а не відстале неефективне

виробництво. Кожна дотація має підтримувати паростки нового ефективного господарювання і збільшення зайнятості, а не продовжувати агонію пережитків.

В Подільському регіоні є потреба вироблення чіткої системи створення робочих місць. Для цього доцільно зберегти і розвивати систему соціальної інфраструктури у місті і на селі, організувати в населених пунктах областей регіону роботу спеціалізованих продовольчих і промислових магазинів, секцій, відділів, куточків обслуговування пільгових категорій населення за соціально доступними цінами, залучати позабюджетні кошти для будівництва інтернатів, медичних закладів, шкіл у розмірі не менше 15% відсотків бюджетних витрат для використання, передусім на харчування, забезпечення медикаментами, ремонтні роботи.

Програми сприяння зайнятості мають стосуватись економічно активного населення. Соціальну підтримку інвалідів, багатодітних сімей та інших категорій громадян не слід здійснювати за рахунок фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття. Кошти цього фонду потрібно використовуватися для допомоги працездатним громадянам, з метою якнайшвидшого повернення їх до повноцінної праці.

В умовах економічної кризи соціальна політика нашої держави та спрямованість соціального захисту зайнятих та безробітних, по-суті, зводилась до пом'якшення негативних її проявів, а відповідні заходи застосовувались із значним запізненням за рахунок грошової емісії та перерозподілу коштів при постійному зменшенні фінансової бази.

Подоланню бідності та зубожіння соціально-вразливих верств населення в нових умовах господарювання сприятимуть:

- формування виважених підходів до визначення рівнів життєвих стандартів з урахуванням економічної ситуації в Україні;
- усунення заборгованості із виплатою заробітної плати та соціальних виплат;
- створення належної системи моніторингу бідності, що дасть можливість проводити аналіз бідності та майнового розшарування

населення в регіонах і сприятиме розробці дієвих заходів щодо подолання бідності;

- побудова мережі обліку та аудиту сімей з низькими доходами.

Місцевим радам в регіоні доцільно провести обстеження життєвих умов пенсіонерів, людей похилого віку, особливо самотніх громадян, визначити якої допомоги вони потребують: забезпечення паливом, організацій поточного ремонту житла чи забезпечення їх продуктами харчування.

Ліквідувати бідність шляхом соціальних дотацій у регіоні неефективно і фінансово не вигідно. Тому, соціально доцільно проводити профілактику злиднів методом активізації політики зайнятості, що й застосовують у країнах Західної Європи.

Література:

1. Статистичний щорічник України за 2004р. // w.w.w.ukr.stat.gou.ua.

Анотація

Слівінська Н. М. Оцінка стану соціального захисту вразливих верств населення в Подільському регіоні.

Стаття присвячена проблемам соціального захисту та соціального забезпечення соціально-вразливих верств населення в Подільському регіоні.

